
Het leven van Evert In de *luwte van de snelweg*

BRAND OVEREEM • BERT PAASMAN

UITGEVERIJ DE FONTEIN

Everts eigenzinnige leven

Dit boek gaat over één eenvoudig man, Evert, die met zijn dieren ergens op de Veluwe leeft. Zijn achternaam en woonplaats doen niet zo ter zake. Van belang is evenwel hóé hij leeft; op z'n zachtst gezegd: bijzonder. In de goede zin van het woord: eigenzinnig. Zijn leefwereld ligt verscholen naast een autosnelweg, tegelijkertijd dichtbij en onbereikbaar ver voor moderne mensen met haast, tijdgebrek en gewichtige zaken aan hun hoofd.

Wat maakt Everts leven bijzonder? In zijn eigen ogen niets; hij leeft zoals zijn ouders en zijn grootouders leefden: gewoon dus. De crisis van de jaren dertig, de Tweede Wereldoorlog, de welvaartstijd en de nieuwe crisis hebben daarin geen verandering gebracht. Of eigenlijk: nauwelijks. Want toen door de welvaart de olieman niet meer op een bakfiets met blikken langs de deuren kwam maar met een tankauto, was Evert wel gedwongen om zijn olielamp te vervangen door een elektrisch peertje en zijn petroleumstel door een tweepits gasstel. Ongevraagd kreeg hij bovendien waterleiding, hoewel zijn pomp het nog prima doet. Verder bleef alles bij het oude. Evert heeft geen elektrische apparaten, ook geen radio en tv, noch telefoon. Hij maalt de koffie met een koffiemolen, snijdt het brood met een broodmes, verstelt zijn kleren met een handnaaimachine. Hij doet de was met een boender en een wasplank. Op zijn erf vindt men geen motorische maai- en zaai-, sproei- en snoei-, graaf- en zaagmachinerieën. Evert heeft twee handen aan zijn lijf. Hij trekt de eg, duwt de kruiwagen; hij poot met een pootstok en zaait uit de hand; maait met de zeis of de zicht en dorst met de dorsstok. Hij graaft

met een schop en giert met een emmer. Hij neemt van het nieuws kennis via de plaatselijke krant; hij is geen zappende kijk-luisteraar, maar een aandachtig lezer.

Het leven van Evert is orde en regelmaat. Niet omdat hij die als zodanig zou verheerlijken, maar omdat zijn leefwijze deze nodig heeft uit zelfbehoud. Evert is geen vagebond die wel ziet wat de dag van morgen zal brengen: hij bereidt alle dagen van morgen terdege voor. Hij laat Gods water niet over Gods akker lopen, maar verzorgt zelf zijn eigen akker. Hij is niet de krekkel die zorgeloos zingt, maar de mier die vlijtig verzamelt en voorbereidt.

Zijn dag-, week-, maand- en jaarindeling staan bij voorbaat vast, en zijn uiteraard geënt op de seizoenen. Een agenda of kalender heeft hij niet nodig. Hooguit zijn de grillen van het klimaat aanleiding tot geringe varianten in het leefpatroon. Als het niet strikt nodig is, laat Evert zich niet natregenen of verkleumen; dus zoekt hij bij slecht weer binnenwerk. Het zijn de natuurlijke cycli, de jaargetijden en de etmalen, die een vanzelfsprekende orde creëren. Het van generatie op generatie overgeleverde natuurritme is de basis van Everts handelen. Dat zit in zijn bloed, of liever, in zijn genen. Omdat de concrete dagelijkse bezigheden direct afhankelijk zijn van de weersomstandigheden, observeert en bestudeert hij het weer. De langetermijnvoorspellingen haalt hij uit de *Enkhuizer Almanak*, de kortetermijn uit de *Barneveldse Krant*, en de allerkortste, de belangrijkste, verkrijgt hij door eigen observatie van lucht, natuurverschijnselen en weerglas.

Evert werd tussen de beide wereldoorlogen geboren als enig kind van Jacob (Job) en

Jannetje (Jans) en heeft zijn geboortehuis niet meer verlaten. Hij behoorde tot de snelste en pienterste leerlingen van zijn klas, maar kreeg geen kans verder te leren. Na de dorpsschool doorlopen te hebben, is hij zijn ouders gaan helpen op het kleine gemengde boerenbedrijfje dat ze begonnen waren en waarvan ze grotendeels leefden. De vader werkte halve dagen in een slachterij en ook Evert zelf heeft een aantal jaren op deze wijze aan het gezinsinkomen bijgedragen. Na de dood van zijn vader bleef de toen 46-jarige Evert met zijn moeder samenwonen: van het stichten van een eigen gezin was geen sprake.

Toen de autosnelweg aangelegd moest worden, raakten zij een groot deel van hun land kwijt, maar zij slaagden er niettemin in te kunnen leven van wat de hun overgelaten 30 are nog opleverden. Hun landbouwschuur werd na de onteigening met de grond gelijkge maakt. Het kleine beetje geld dat de grond had opgebracht en de AOW van zijn moeder gaven de rugdekking om noodzakelijke uitgaven te kunnen doen: medicijnen, brood, spek, gas en elektra, kleding en schoeisel, en de krant.

Na de dood van zijn moeder hield de inmiddels 56-jarige Evert slechts de huisdieren, waaronder een geit, als levensgezellen over. 'Allenig zijn is maar een wankel basis', heeft hij ooit gezegd*, maar Evert leeft desondanks in weldadig aandoende stabiliteit. Hij voelt zich met zijn dieren dan ook niet eenzaam. Hij breidde zijn contacten in de buurt uit, bezocht zijn burens vaker om even bij te praten.

In huis is nauwelijks iets veranderd nu hij alleen is. In de woonkamer hangen nog steeds de klokken, spiegel en wandborden en staan nog steeds tien stoelen, enkele aan de tafel

* Zie: Arjeh Kalmann en Brand Overeem, *Allenig zijn is maar een wankel basis. Veluwe portretten*. Baarn: Bosch & Keuning, 1977.

en de rest langs de wand (overblijfsel van de 'mooie kamer' die alleen gebruikt werd bij bijzondere gelegenheden). De ouderslaapkamer kreeg geen nieuwe bestemming. De fietsen van zijn ouders staan nog op de deel. Evert doet de dingen bewust zoals zijn ouders die deden en in gesprekken klinkt regelmatig 'moe' of 'pa zei altijd' of 'deed altijd'. Evert is hún kind gebleven.

Evert is echter niet naïef of onwetend. Hij heeft een nuchtere kijk op de buitenwereld; hij spelt de krant iedere dag geheel uit en weet aldus wat er ver weg en dichtbij gaande is. Maar hij laat zijn leven er niet door beïnvloeden en gaat zijn eigen, vaste gang. Hij heeft intuïtieve mensenkennis en vooral een groot technisch vernuft. Met de eenvoudigste hulpmiddelen maakt hij zijn gereedschappen, bouwt opslagschuurtjes, repareert huis, klok, fiets en kleding. Omdat Evert uit principe nooit iets weggooit en dikwijls dingen mee naar huis neemt die anderen weggegooid hebben, heeft hij altijd voldoende materiaal voorhanden. Zijn economie is zowel spaarzaamheid maar geen gierigheid, als gulheid maar geen verspilling. Effectiviteit en functionaliteit zijn eigenlijk de juiste typering.

Evert paart grote kennis van natuur, milieu en huis-, tuin-, keuken- en erftechniek (waarvan milieu- en overlevingsdeskundigen veel zouden kunnen leren) aan een ontwapenende natuurlijkheid, zo men wil kinderlijkheid. Hij geniet van plant en dier en kent de waarde van de allereenvoudigste dingen des levens.

Evert is geen boer, zelfs geen keuter- of kruimelboer zoals zijn vader. De opbrengst van zijn land is enkel en alleen voor hemzelf en zijn dieren. Er wordt niets verkocht of geruild, geen economische meerwaarde verkregen. Evert is een kleine zelfstandige, maar dan wel tegelijkertijd een van de allerkleinste en een van de allerzelfstandigste. Hij zou van de bui-

tenwereld vrijwel niets nodig hebben behalve de energie, de krant en de almanak, ware het niet dat hij het geogste graan vooral gebruikt om zijn geit en kippen te voeden – dus koopt hij brood –, en ware het niet dat hij het kleinvee als huisdieren en levensgezellen beschouwt en daarom niet slacht – dus koopt hij soms vlees (dat wil zeggen worst of spek). Bij uitzondering schaft hij zich enig kledingstuk, schoenen of klompen aan. Als hij soms kippenvoer te kort komt, fietst hij naar de Eiermarkt en bestelt het nodige bij.

Van Evert zou men gerust kunnen zeggen dat hij eet om te leven én leeft om te eten. Er is in dit geval geen sprake van uitersten. Overdaad kent hij niet, maar hij geniet wel – en iedere dag opnieuw – van zijn maaltijden. Ze verlopen bijna ritueel. Evert snijdt eerst het dagelijks brood met grote precisie, belegt het met worst, kaas of ei, maakt een ordelijke rij boterhammen, schenkt koffie in, vouwt de krant open, en begint te eten. Als plaatsvervanging voor de tafelconversatie leest hij de krant onder het eten. Lichaam en geest voeden zich tezamen. De voorbereidingen voor de warme maaltijd beginnen al in de avond van de voorafgaande dag. Evert schilt aardappelen, haalt groente uit tuin of vat en zet een en ander schoongemaakt klaar op het aanrecht. Bij zijn sla, raapstelen, andijvie, kool, erwten of boontjes eet hij dikwijls een stukje worst of spek.

De gehele dag is er koffie, in de gebloemde koffiekkan van zijn grootmoeder. 's Winters warm gehouden op de kachel, 's zomers spoedig afgekoeld en koud gedronken tijdens afmattende, verhittende werkzaamheden op het land. Behalve koffie of thee kent Evert geen andere genotsmiddelen dan 'gesausde pruimtabak', merk Witte Ster. Na de maaltijd en onder het werk pruimt hij. In de schuiflade van de tafel bewaart hij een voorraadje naast de almanak.

Ook al is Evert bijna altijd alleen, hij is geen zonderling of kluizenaar. Hij schuwt zijn medemensen niet en aarzelt niet zijn 'naburen en burgerplichten' te vervullen. Hij neemt op bescheiden wijze deel aan het buurtleven: iedere zaterdagmorgen gaat hij bij een van de burens koffie drinken. Hij gaat er te voet heen met zijn beste kiel aan en op zijn beste klompen – om die te sparen wandelt hij in de zachte berm. Een enkele maal komen burens een tegenbezoekje afleggen, waarbij men over het weer, het gewas en de dieren praat, en ook enig buurtnieuws uitwisselt: persoonlijk wel en wee, voornamelijk burgerlijke stand en gezondheid. Verder ontmoet men elkaar meestal wel rond de jaarwisseling om elkaar als vanouds 'veel heil en zegen' toe te wensen. Evert heeft bij die gelegenheid koekjes in huis. Soms helpt Evert een van de burens met spitten, rooien of hooien.

Op zijn tijd besteedt Evert aandacht aan zijn uiterlijk. Enkele malen per week scheert hij zich met een scheermes dat hij zelf slijpt. De haarverzorging laat hij aan een van zijn burens over, die hem op de deel behandelt met de tondeuze. Een zakdoek rond de nek voorkomt dat er haartjes onder zijn overhemd terecht komen. Overigens blijven zijn haren bijna altijd onder de pet verborgen.

Aldus goed verzorgd fietst Evert een enkele maal per week, meestal op marktdag, naar het dorp om de hoogstnodige boodschappen te doen: prijsbewust en het liefst bij vanouds bekende leeftijdgenoten.

Evert heeft nauwelijks naaste familie. Een nicht woont in een naburig gehucht, een neef in een verder weg gelegen dorp. Enkele achterneven wonen in de Verenigde Staten. Met nauwelijks verholten spot vertelt Evert hoe een van hen nog eens per vliegtuig naar Nederland was gekomen om zijn geboortestreek op te zoeken: zegge en schrijve één dag. Bezoekt Evert zijn neef of nicht, dan gebruikt hij de speciale fiets voor de lange afstanden. Omdat hij maar één paar goede banden heeft, moet hij die van tevoren van de gewone op de speciale

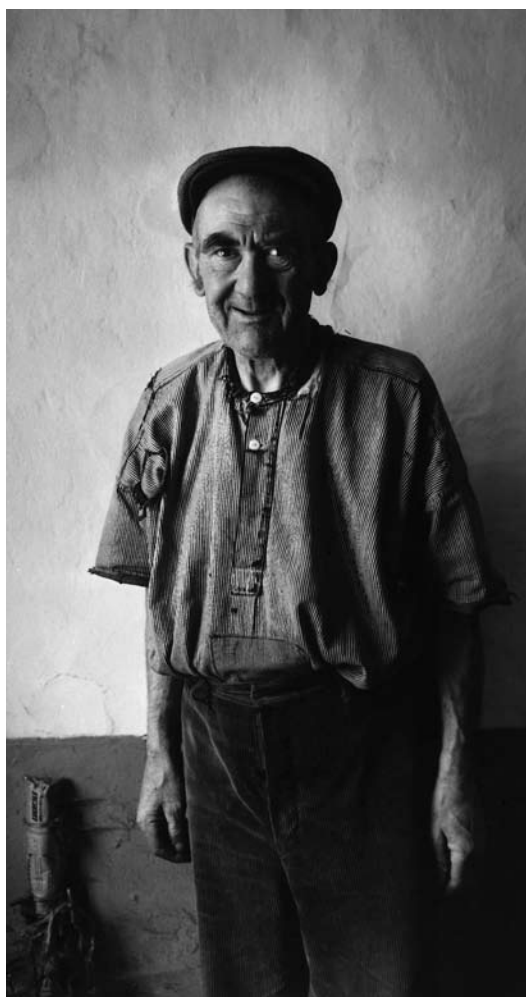

fiets overzetten. Hij bereidt deze voor hem verre tochten terdege voor door de fiets te controleren en te smeren. Soms moet hij een band plakken: de binnenband bevat al minstens twintig reparatieplakkertjes, maar dat is geen reden om hem af te danken. Mochten voor het onderhoud ooit gereedschap of onderdelen nodig zijn die hij zelf niet bezit, dan bezoekt hij een oerdegelijke rijwielhersteller, zoon van een befaamd predikant, die de reparaties uitvoert gekleed in een stofjas waaronder een vest, stropdas, overhemd, streepjespantalon en zwarte schoenen. Evert helpt zonodig een handje, steekt een overbodig boutje en moertje in de zak die hem misschien nog wel eens van nut zouden kunnen zijn.

De avontuurlijkste reis die Evert enige malen per jaar maakt, is naar de onbekende stad waar hij voor een poliklinische, medische controle naartoe moet. Soms met het openbaar vervoer, maar meestal is een van de burens zo attent hem een lift aan te bieden. Evert kleedt zich dan in uitgaanstenuue: een driedelig kostuum, dat niet nieuw of chic maar wel onberispelijk is. Hij draagt een speciale pet, schoenen en het horloge dat eens zijn vader toebehoorde. Onderweg laat hij niet na bepaalde vaste herkenningpunten – een kerktoeren of een molen – te benoemen ter bevestiging van het feit dat de chauffeur en hij ook dit keer weer de juiste weg gevonden hebben.

Als staatsburger maakt Evert gebruik van de allerminimaalste macht die ook hij bezit: hij brengt zijn stem uit wanneer de gemeentelijke, provinciale, landelijke of Europese volksvertegenwoordigers gekozen worden. Zijn bestaan in de marge van de moderne maatschappij heeft hem niet onverschillig gemaakt voor de samenleving.

Evert is geen filosoof, noch een uitzonderlijk vroom man. Het leven is het eerste doel van zijn leven. Hij getuigt niet en propageert niets: hij leeft gewoon. Hij is niet bang voor iemand of iets – zeker niet voor de dood: het natuurlijk einde van alle leven. Hij is wel reëel en laat zich medisch behandelen als dat nodig is. Ook sluit hij deuren en luiken tegen eventuele inbrekers; enige malen hebben zwervers ingebroken, op zoek naar een vermeende sok met goudstukken. Maar Evert heeft geen materieel bezit dat voor de buitenwereld geldwaarde heeft. Zijn inboedel is sober en simpel, slechts voor hemzelf waardevol vanwege het functionele

gebruik en de herinneringen aan zijn ouders.

Evert zal zijn opvoeding in het geloof van de vaders niet verloochenen, maar het is duidelijk dat God voor hem in de eerste plaats de God van de natuur is, de Schepper die in de Psalmen geprezen wordt, die mens, plant en dier doet gedijen, die dag en nacht geeft en de gebiedster is van de jaargetijden. Evert probeert een echte rentmeester van de schepping te zijn.

Winter

De winter is geen tijd van ledigheid, maar van voorbereiding en verwachting. Spoedig na de jaarwisseling beginnen de werkzaamheden, aanvankelijk binnen de beschutting van het huis. Alleen in de woonkamer brandt een eenvoudige kachel van het merk Pelgrim. Evert stookt matig; niet harder dan strikt nodig is. Brandhout kan hij voldoende vinden op en rondom zijn erf; hij slaat die op in een van zijn erfhuisjes.

Meestal koopt hij een voorraadje briketten, een kruiwagen vol, om het vuur smeulende te houden zolang hij buitenskamers bezig is. 's Avonds laat hij de kachel uitgaan. Bij het aanmaken wordt de as verzameld en bewaard om te zijner tijd de tuin te bemesten. Wanneer het vriezen gaat, doet hij wat extra kledingstukken aan, trekt een paar sokken meer aan en stopt een gevlochten bedje van stro in zijn klompen. Evert maakt zijn nacht wat langer, en overdag gaat hij wat dichterbij de kachel zitten en warmt zijn handen aan de koffiepot.

Mocht de vorst al te grimmig toeslaan, dan neemt Evert een kruik mee naar zijn slaapstede. Een ijzeren kruik die hij met schoon zand gevuld heeft, legt hij overdag op de kachel en in de vooravond in zijn bed; 's nachts geeft deze warmtebron geleidelijk de verzamelde calorieën af. Overdag laat hij van de niet-verwarmde vertrekken de luiken dicht. Eigenlijk kent Evert geen energieprobleem.

In huis en schuur worden de winterklussen verricht. Evert verft en wit, hij timmert, maakt gereedschappen, vlecht manden, repareert de biezen zittingen van zijn stoelen. Met behulp van stukjes van oude fietsbanden repareert hij kapotte klompen, of maakt hij 'klompleertjes'

op nieuwe klompen ter bescherming van de wreef. Hij ver stelt zijn kleren met de Stoewer-naaimachine van zijn moeder; stapels sokken moeten gestopt worden, evenals de jutezakken. Alles heeft zo zijn tijd. Een eeuwenoude boerentraditie blijft aldus in ere.

Intussen hangen zaad dragende planten en peulvruchten op de kleine deel te drogen voor hergebruik in de poot- en zaaitijd. Ook de poot aardappelen staan beschut opgeslagen in de kelder onder het slaapvertrek. Tegen de keldermuur heeft Evert van tuinafval en oud stro een beschermende wal opgetrokken.

Uit de slootkant langs de snelweg heeft Evert op de zomerdag biezen gesneden om de stoelen te matten. Hoe langer de stelen, hoe beter. Deze hebben aan het dak van een van de hutten te drogen gehangen. In de winter inspecteert hij de stoelen en repareert de biezen mattingen. Veel tijd vergt dit vakmanschap hem niet, want de meeste stoelen worden, met uitzondering van een enkele visite, niet gebruikt. Op verzoek neemt Evert wel eens een bundeltje biezen mee naar zijn nicht of neef om bij hen enkele zittingen te herstellen.

Eveneens in de berm en langs de sloot heeft Evert de tenen gesneden waarmee hij manden vlecht en twijgen verzameld om er bezems van te maken. Met een volgeladen kruiwagen steekt hij op een geheel eigen manier de op- en afritten over, zonder geïmponeerd te raken door de gemotoriseerde reuzekruiwagens die hem passeren. Het mandenvlechten op de deel is een geduldwerk; door afwisseling van licht- en donkerkleurige tenen verfraait Evert het uiterlijk van zijn stevige product. De bezemtwijgen worden met een aan muur of

paal bevestigd ijzerdraad bij elkaar gebonden, de achterkant vervolgens rechtgesneden en de bezemsteel erin geklopt. Het resultaat gaat minstens vier seizoenen mee.

Op 25 februari is Evert jarig. Zijn sterrenbeeld is Vissen, maar hij hecht weinig waarde

aan de astrologie. Na de dood van zijn ouders wordt de verjaardag niet meer gevierd – maar Evert geeft zichzelf wel een cadeautje: een stuk gereedschap, of een klok. Evert houdt van klokken. Evert is een man van de klok. Hoewel zijn eigen tijdgevoel hem niet gauw zal bedriegen,

vergelijkt hij toch met regelmaat zijn innerlijke tijd met die van de klok. Als hij buitenshuis bezig is, werpt hij een blik door het venster: vooral de maaltijden dienen precies op tijd voorbereid en genoten te worden. Op een vaste tijd in het winterseizoen haalt hij het uurwerk

uit de ombouw, maakt het stofvrij met een kippenveer en oliet de daarvoor in aanmerking komende delen. Aan het verschil tussen zomer- en wintertijd doet de klok niet mee, maar als Evert met iemand uit de buitenwereld in contact komt, houdt hij er wel rekening mee.

Eens in de maand doet Evert de was – uiteraard op maandag. Het eerste bouwsel achter zijn huis is het washok, waarin overigens ook een kip huist die gescheiden leeft van de soortgenoten omdat ze een ‘amparte’ is. (Evert redde haar van de snelweg waar zij terechtgekomen was na een val uit een vrachtwagen van de bio-industrie.) Op een stenen constructie staat de wasketel, waarover een wasplank ligt met een boender. Achtereenvolgens hakt Evert hout, bouwt een vuur op, blaast dit met een blaaspijp aan, brengt het water op temperatuur en doet de witte, daarna de bonte was. Hij weekt nog in sodawater, maar hoewel de wasmiddelenhysterie aan Evert voorbijgaat, gebruikt hij (zoals ‘moe’) een tamelijk modern wasmiddel. In het schaarse, hoge licht lijkt Evert een alchemist.

Na het spoelen wordt de was te drogen gehangen, buiten aan een waslijn, of binnen op een zelfgemaakt rekje rond de kachel. Evert strijkt niet, vouwt wel secuur op voor hij zijn goed opbergt. Moet hij er met de fiets op uit om boodschappen te doen, dan haalt Evert de winterjas tevoorschijn, als een harnas zo zwaar, maar warm. Slecht weer vermag zijn leefpatroon niet te doorbreken.

Aan lichaamsbeweging heeft Evert ook in de winter geen gebrek. Vooral het hakken van brandhout, het kloven van harde stobben, het sneeuwruimen, het tillen en kruien van aardappelen, houden hem lichamelijk in conditie.

Wanneer hij in de wintertijd bomen en struiken snoeit, legt hij de bruikbare takken alvast apart, waarlangs in de zomer de bonenranken zullen groeien.

Als de dagen gaan lengen, treft Evert de eerste voorbereidingen voor het gebruik van zijn grotendeels braakliggende land – alleen de winterrogge staat reeds te velde. Er moet

gemest worden. De mestvoorraad is echter niet groot, zodat Evert behalve de verschillende mest- en afvalhopen ook de beerput moet aanspreken. De kringloop: ook hier mag niets verloren gaan. Evert trekt speciale kleding aan, de alleroudste die hij heeft; zijn afgedankte kielen worden als gierkielen hergebruikt. Hij sleept de deksel van de put en kan met emmertjes vol het daartoe nauwkeurig afgebakende land gaan gieren: stukje bij stukje bij stukje. Met elegante gebaren wordt aldus de vruchtbaarheid van de bodem gecontinueerd.

Lente

Bij het naderen van het voorjaar, wanneer de vorst uit de grond is, begint Evert te spitten: eerst het aardappelveld, daarna de moestuin. Een kolossaal karwei voor iemand die alleen over een schop beschikt, maar Evert werkt met regelmaat en zonder haast: deze tijd van het jaar is hiervoor immers bestemd. Voor de hem trouw vergezellende kippen is het een uitgelezen gelegenheid om voorjaarsverse wormen te pikken. In slagorde staan ze bij zijn spade opgesteld. Gedurende de winterkou heeft Evert hen opgesloten gehouden in het overigens comfortabele winterhok, toen het betere weer terugkeerde, mochten ze weer vrij rondlopen. Behalve op de vaste plaats in het nachtverblijf, vinden ze hun voedsel aan de slootkant, op de mest- en afvalhopen, eigenlijk overal op het erf, in de tuin, op de akkertjes. Indien men zou willen weten wat scharrelkippen zijn, dan zijn Everts kippen het. Zij leggen dan ook echte scharreleieren: een gezonde aanvulling op Everts menu. Mochten ze tijdens de werkzaamheden in de weg lopen, dan duwt Evert ze met zorgvuldige, bijna tedere handbewegingen aan de kant.

Evert trekt zelf de grote houten eg. Hoewel de zandgrond waarop Everts bedoening ligt niet zulke zware kluiten vormt als kleigrond, is het inspannende voorjaarseggen als het ware een symbool van de jaarlijks terugkerende strijd van Evert met de schrale bodem om er een bestaansminimum aan te ontwringen. En Evert, hij *egde voort* – ook na zijn vijfenzestigste, wanneer anderen het wat kalmer aan gaan doen. Het bezit van een paard heeft nooit tot de mogelijkheden behoord, maar was ook niet strikt noodzakelijk. Evert trekt de eg aan een

dubbelbrede stok, overgebleven uit de tijd dat hij samen met zijn vader egde.

Nadat hij het aardappelveld geëgd heeft, verdeelt hij het met stokjes in een aantal rechthoekige delen, ieder bedoeld voor een bepaalde soort. Met behulp van een lat met uitsteeksels trekt Evert evenwijdige lijnen op het veld om de plantrijen aan te geven. Met een speciale pootstok prikt hij de pootkuilen in de grond. Evert heeft inmiddels de potelingen geselecteerd uit zijn voorraad en draagt die in een emmer aan een eigengemaakt tuigage voor zijn lichaam. In ieder kuiltje laat hij vervolgens een aardappel vallen. De geometrische orde op zijn akkers maakt niet alleen het onderhoud gemakkelijker, vooral het schoffelen van het onkruid, maar ook het rooien.

De komst van de nieuwe lente brengt vele activiteiten met zich mee. Evert verhuist van de woonkamer naar de onverwarmde woonkeuken, waarbij enkele tafels en stoelen worden verschoven. De schoonmaaktijd breekt aan, zoals 'moe' het altijd deed. Het huis wordt schoon gesopt, matten worden op het erf geklopt, beddengoed in zon en wind opgefrist.

De moestuin wordt ingezaaid. Spinazie, sla, raapstelen. Overwinterde koolplanten worden verpoot om te bloeien en zaad te schieten. Zodra er zaaibedden gemaakt zijn, wordt de moestuin met gaas afgeschut tegen de kippen, terwijl lappen aan stokken de vogels op een veilige afstand moeten houden. Evert compenseert zijn kippen naderhand: hij zal als zij hem opwachten na het groente oogsten, de moestuin niet verlaten zonder enige tol in natura te betalen. Vervolgens moeten de erwten en bonen gepoot worden.

Met een meetkundige precisie trekt Evert kaarsrechte lijnen en markeert de plaatsen waar de kromme bonenstokken moeten staan.

Uit pitten gekweekte, wilde vruchtboomplantjes worden nu geënt. Evert gebruikt een extra scherp mes om de inkepingen te maken en de te enten loot in te planten. Deze laatste snijdt hij van een vruchtboomtak die al vrucht gedragen heeft. Na deze transplantatie wordt de wond afgebonden met hennepouw en vervolgens luchtdicht en ziektekiemvrij ingesmeerd met door verhitting vloeibaar gemaakte mastiek. Na een aantal spannende weken zal blijken of de sapstroom tot stand gekomen is en de nieuwe vruchtboom levensvatbaar is geworden.

Als in de meimaand de natuur haar jaarlijkse jeugd herkgren heeft, kan Evert voor de

geit vers gras maaien op de bloemrijke taluds en bermen van de snelweg – eens zijn eigen land. Goed maaien is niet gemakkelijk, maar wie zich reeds als kind die bewegingskunst eenmaal meester gemaakt heeft, verleert het zijn leven lang niet meer. Voor en tijdens het maaien moet de zeis scherp gemaakt worden. Dit haren gebeurt door met een haarhamer op het blad te kloppen dat op een soort aanbeeld, een haarspit, is gelegd. Met behulp van een stok bevestigd aan een van de handgrepen blijft de zeis tijdens het haren in de juiste stand. Evert spuugt eerst op de hamer; met zijn nagel voelt hij of de snede voldoende op scherpte is. Onder het maaien door wordt de zeis regelmatig nog wat aangescherpt met behulp van een langwerpige slijpsteen die Evert op zak draagt, de strekel.

De oorspronkelijke uitgave reisde, blijkens allerlei reacties, de hele wereld over. De ‘formule’ werd vele malen nagevolgd – soms à te klakkeloos. Kunstenaars lieten zich door Everts leven inspireren en maakten tekeningen, aquarellen en schilderijen, niet alleen amateurs maar ook professionele kunstschilders: Arkadi Natanov maakte enkele schilderijen van ‘Evert met geit’ en ‘Evert met boter-

hammen’. Everts haveloze gierkostuum trok de aandacht van de Makkumse kunstschilder Jopie Huisman en werd hem ter inspiratie geschenk gedaan. De beeldhouwer Gerard Overeem maakte Everts grafmonument. In het Nederlands Pluimveemuseum te Barneveld kreeg Evert een ‘eigen plek’, met foto’s, gebruiksvoorwerpen, kledingstukken en documenten (zie www.pluimveemuseum.nl).

De fotograaf en de auteur, tussen hen in Evert.

Vierde druk februari 2023

ISBN 978 90 261 2528 7

NUR 653/521

© 2008 Brand Overeem, Bert Paasman en Uitgeverij De Fontein

Omslagontwerp en typografie: Peter Koch

Druk: Wilco bv, Amersfoort

Alle rechten voorbehouden. All rights reserved. No part of this publication may be reproduced or transmitted in any form or by any other means, without written permission from the publisher.
